

СЕРБИТ

КВ176

№11

В = С = Е = М

ГОСУДАРСТВЕННЫМ
КООПЕРАТИВНЫМ И
ЧАСТН. ОРГАНИЗАЦ.

**Запомните, что самые ЛУЧШИЕ
и ДЕШЕВЫЕ ЗЕРКАЛА**

имеются на вновь открытой государ-
ственной зеркальной фабрике

„Красный зеркальщик“

при Харьковском Комборьбесе

Адрес: Дмитриевская 29, телефон 46-51

1-я В ХАРЬКОВЕ СПЕЦИАЛЬНАЯ
ЛАБОРАТОРИЯ

„ДИЕТИЧЕСКОЕ ПИТАНИЕ“

Натуральные, лечебные, очи-
щенные и профильтрованные

ПИВНЫЕ ДРОЖЖИ

ЕЖЕДНЕВНО СВЕЖИЕ
(жидкие и в таблетках)

Вернейшее средство от малокровия,
фурункулеза, чирей, прыщей, нарывов,
худосочия, неврастении, кишечных и др.
заболеваний. Признано лучшими про-
фессорами Ленинградск. клиник и больниц.

— Стпускаются —

по рецептам и без рецепта врача.
Харьков, ул. Свердлова, (б. Екатерино-
славская) № 19. Иногородним высыл.
в таблетках не менее 12 трубок при
здатке в 2 рубля.

— СЕРГИЕВСКАЯ ПЛОЩАДЬ —
(БЫВШЕЕ ПОМЕЩЕНИЕ ПЕРЕДВ. МУЗЕЯ)

СЕГОДНЯ И ЕЖЕДНЕВНО С 10 ЧАС. УТРА ДО 11 ЧАС. ВЕЧЕРА
О Т К Р Ы Т А

НАУЧНО - ПОКАЗАТЕЛЬ

зоологическая

РАЗНЫХ ЗВЕРЕЙ

ЭКСПУРСИИ ДОПУСКАЮТСЯ СО
СКИДКОЙ ПО ОТНОШЕНИЯМ
ЭКСПУРСБЮРО

НАЯ ПЕРЕДВИЖНАЯ

ВЫСТАВКА

И ЖИВОТНЫХ

КОРМЛЕНИЕ ЗВЕРЕЙ ЕЖЕ-
ДНЕВНО В 8 ЧАС. ВЕЧЕРА

ТРЕБУЙТЕ ВЕЗДЕ!!!

ВЗАМЕН МЫЛА И ЩЕЛОКА
СТИРАЛЬНО - МЫЛЬНЫЙ ПОРОШОК
„УКРАИНКА“

ф-ки „Трудовой Химик“ Гостреста
„ХАРГОСХИМКОМБИНАТА“

Цена за коробку 400 гр.—17 коп.

Содержит мыла 25%, щелока 35%

Вполне заменяет МЫЛО и ЩЕЛОК, не содержит веществ, вредно
действующих на кожу. Также незаменим ДЛЯ СТИРКИ БЕЛЬЯ
и проч. хозяйственных нужд.

Имеется во всех аптеках и магазинах САНИТАРИИ и ГИГИЕНЫ
Х. Ц. Р. К и Т. П. О.

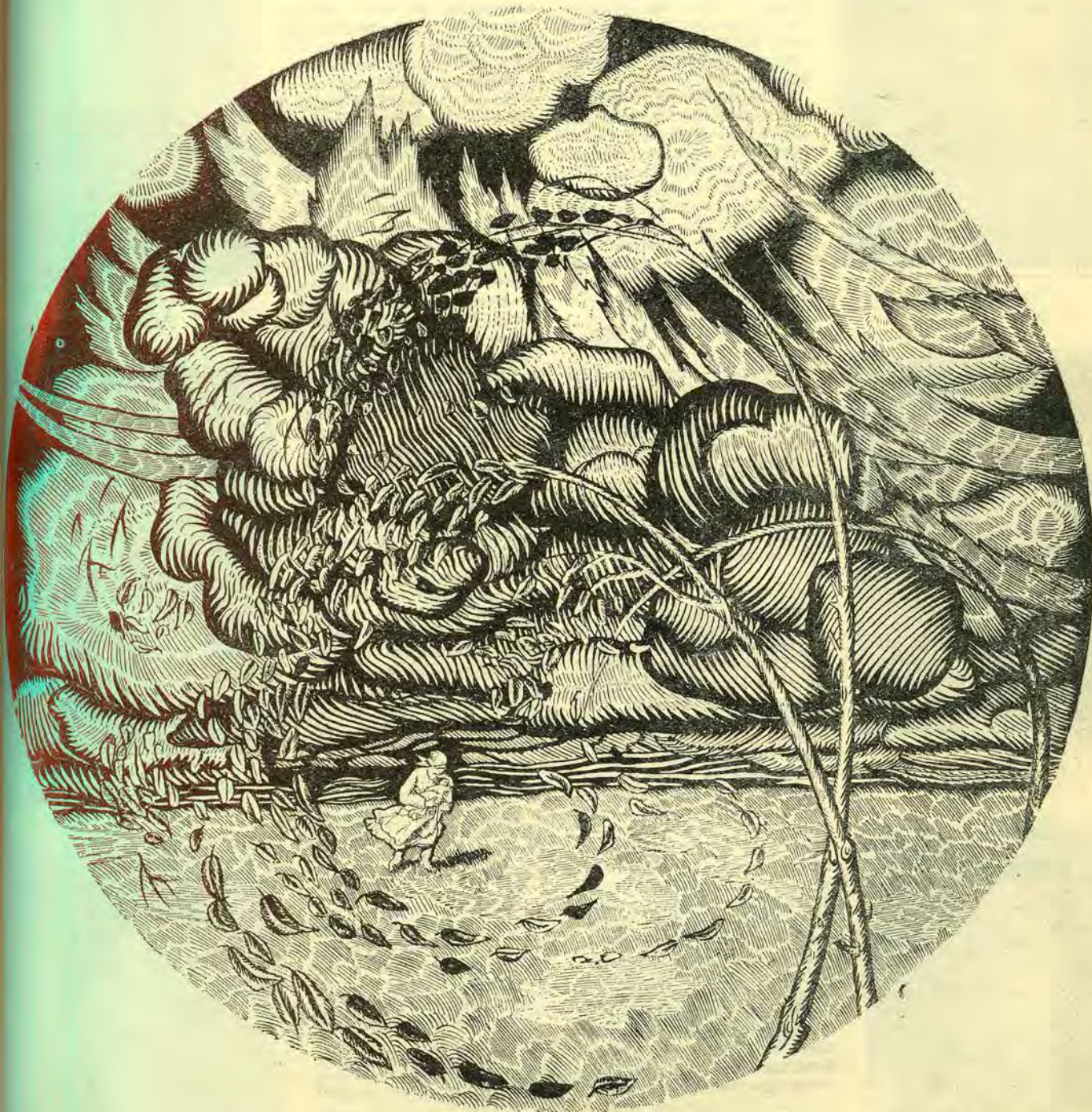
Руководствуйтесь способом употребления, указанным на коробке.

№ 11
10 березня
1928 року

ВСЕСВІТ

ХАРКІВ,
вулиця Карла
Лібкнехта № 1

Фундатор В. БЛАКИТНИЙ

Ілюстрація до „Катерини“ Т. Шевченка

Худ. М. Машалов

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА 4

СТРАЙКОЛОМ

Оповідання Цішки Гартного

— **ОНУПРІЮ**, гей, Онупрію, вставай! Уставай, бо вже й на обід хутко. Вилежується в ліжку підлісний день, ніби той... Без клопоту, мов пан який. Та вставай-бо! Підеш хоч дізнавша, як там порішили..

ЖІНКИ—ЧЛЕНИ ВУЦВК'у

П. П. Рудь, селянка

М. О. Левкович — інстр. ЦК КП(б)У

М. А. Овдієнко — кандидатка

Лукія докірливо покрутила головою, зітхнула й подивилася в вікно. Після знов обернулася до господаря і почала його штурхати, приказуючи:

— Чи чуєш ти, чи ні? Розіспався ото. Нагорюювався задуже, неборака! Гуляєш, бач, другий тиждень, так можна б було вже й виспатися досховчу. Люде он уже коли на поле пішли, а ти... Ой, нещаслива ж я з тим спайлом..

А „спайло“, чуючи кризь сон лемент жінчин, навмисно нічого їй не одказував, тільки хвилинами рослащував очі та болісно покрехтував.

— Боки одлежав, одороблю! Уста-вай! — сердито прокричала Лукія над самісньким ухом чоловікові.

Онупрій і на це нічого не відмовив, тільки, ніби вперекір, мовчки одвернувся до стінки.

— Та встанеш ти сьогодні, чи, мо, до вечера будеш тухнути? — розлютилася жінка.

— Ну чого ти причепилася до мене? — не витерпів нарешті чоловік, підводячись із подушки. — Яке тебе лихо дровичить? Що дня гавка та гавка без упину. Не подобається, що гуляю? Хотіла б, щоб працював без перестану? Ні, голубко, по твою не буде..

Лукія аж зблідла від злости, так скривдили її чоловікові закиди на її справедливі слова.

Ось уже два тижні минає, як у їхній хаті не вгавають суперечки та сварки. Два тижні, як у хаті загинув родинний лад та спокій. А хто тому винний? Лукія скільки раз запевняла чоловіка, що вона не сердиться на нього за участь у страйці, в забастовці т.й. Вона показала Онупрієві, що їй відомо все і вона розумів, що треба змагатися з хазяїнами, щоб поліпшити становище робітників—наймитів. Вона добре тямилася, що буде трохи ліпше і їй, як що Онупрій разом з іншими менше працюватиме, а більше зароблятиме, тямилася все це Лукія і пам'ятала добре. Але вже занадто тяжко складалося їхнє життя. Нестатки в хаті, що прийшли разом зі страйком, мимоволі змушували її забувати те все та обурюватися на Онупрія, докоряти й ремствувати.

Коли чоловік працював—якось зводили кінці з кінцями, а тепер—ой, як сутужно.

Йї думалося, що чоловікові самому докучило хатнє становище, але він не знає,

як цьому зарадити. Отож вона знизила голос і почала вже спокійніше:

— Онупрію, ну ти ж тілєки, любий, подумай, як це ми житимемо далі? Запасів же у нас ніяких нема, ти сам добре знаєш,—не назбирали, бо не з наших заробітків їх назбирати. А їсти, мабуть—таки що-дня треба. Ні Степка, ні Степанко не питають чи в що їсти, чи нема—їм давай. Чия ж голова тим болить? Тільки моя, бо найперше вони кидаються до мене: „Мамо, дай хлібця“. Де хочеш бери, а дай,—хіба не даси дітям? Та й самі духом святим не проживемо. А вже два тижні в хату ані шеляга не прибавилося.. Як же не кричати, як не лементувати часом?

— Та ж не опудалом лізи в очі, — відмовив Онупрій. — Коли по-доброму та потихому, так зовсім інакше, а то весь час тільки й робиш, що т чиш мене без упину. Кажеш, що все тямив добре, а тим часом усе копірсаєш, усе копірсаєш. Хіба я тому винний? Зчинився страйк—і захопив у своє коло й мене. Тридцять чоловіка разом—не попреш навпроти. Як змагатися, так усім змагатися. Хто не йде разом—той зрадник.. Ти, певно, не знаєш, що з такими буває?

Онупрій зліз із полу, потягся кілька раз, поволі одяг старе, буденне, геть зазмальцоване дьогтем убрання і, не думаючи змиватися, з брудним, уграстим обличчям, зашмарованими від смальцю руками, підійшов до вікна та мовчки, не кажучи вже більше нічого до жінки, почав дивитися на вулицю.

Це образило Лукію і вона, насупившись, одійшла до запічку і там теж мовчки спинилася. Але довго спокійно не встояла і знову, скося поглядаючи на чоловіка, заговорила:

— Страйкують. Добре їм страйкувати! Нежонаті, а де-хто й хліб свій має. Узяті хоч Миколу Копача, чи Анто-на Скибу чи Андрія Глека—це ж усе хазяїські сини. Їм не страшно й місяць без зарібку бути. Чи ж тобі рівнятися з ними? У тебе ось ціла родина на руках, а для неї зараз і крихти не буде хліба. Візьми ж ти це в тямки.

Онупрія знову це роздратувало.

— Та покинь ти верзати ка-зна-що! — перепинив він жінку, повернувшись до хати: от іще—як щось забере в голову, так і дихнути тобі не дасть. Товче та й товче. Скільки раз тобі казав, що тут справа не одна моя, а спільна, товариська справа. Отож вона й примушує триматися всім разом. Тут, голубко, ніяк не йде твій

ЖІНКИ—ЧЛЕНИ ВУЦВК'у

Н. Г. Лазько, селянка

Х. М. Сотнікова, робітниця 6-ї тютюн. фабр.

Н. Х. Самойленко, батрачка

на жонатих та нежонатих, чи там хазяїв та безземельних. Від визиском та здирством хазяйським—усі робітники рівні. Має бути єдність між наймитами.

ЖІНКИ—ЧЛЕНИ ВУДВК'У

В. В. Пилацька, зав. Ц. О. роб. ЦК КП(б)У

П. А. Лупінос, кандидатка

М. Ф. Чегренова, чл. през. О.В.К.

— Добра єдність! Я ж тобі знов кажу,—чи ж можна тебе до Миколи рівняти? Сам, мабуть, почуваш, що ні. Отож, коли ви вже так за ту єдність,—хай би один одного підтримував. Та цього щось не видно...

Онупрій мовчки одійшов від вікна і сів коло столу на ослоні. Сперечатися більше з жінкою йому не хотілося, бо він добре знав, що тим суперечкам не буде кінця, аж до того часу, поки він знову не почне ще здосвіта послішати, частенько не снідавши, на роботу до наймача, Перековати жінку, що треба всім разом підтримувати страйк, аби виграти його й поліпшити умови праці—Онупрій не міг, бо ця справа розбивалася об їхнє родинне становище.

Він тямив добре, що лементувати жінка не по-дурному, що її до того змушують тяжкі умови життя, ті умови, що в них пхнув його з родиною двохтижневий страйк.

Що-разу слова жінчині ставали метрішими і краями його батьківське й хазяйське серце.

Але що його робити? Неможна ж їти навпроти всіх—нічого з того не вийде.

Продати нічого: тільки й є що на плечах. Треба яхось кінця чекати. А який ще той кінець буде—так само питання. Може страйкуватимуть ще тиждень, другий чи більше, та й нічого не виграють, а ще більше біди наклучуть. Хіба так не траплялося: страйкували-страйкували, а потім знову на старих умовах назад до роботи... Чого доброго й тепер так може трапитися... От тоді буде!

Онупрій аж устав з осло-ну, і почав тупати по хаті вперед та назад.

Лукія весь час сиділа, мов пририта до лави, німо дивилася в одну крапку на стіні.

Нерухоме очличчя її видимо стримувало вираз глибокого болю.

Онупрій кілька раз поглянув на жінку і за кожним разом глибше відчував її горе. Нарешті не витримав і зочав ласкаво:

— Слухай, Лукіє, не бідайся вже так. Я ось дістану грошей—мені Мендель обіцяв колись позичити засованців зо два. Лихо його бери—віддам колись... Але ж ти повинна тямити, що протриматися до кінця треба... Протримаємося дружно—виграємо, а як виграємо то я зароблятиму на тиждень аж п'ять карбованців. Поду-

май тільки—мало не здвоє більше, ніж тепер... Треба дотерпіти... Бачиш—я ж не один такий: Пранук, Лезар—ім так само не ліпше.—Лукія підвела голову і поворушилась усією постаттю. Перед нею мелькнула яскравою смугою надія, змякло серце і свіжий подих пройшов усім нутром.

— А чи хутко ти візьмеш у Менделя ті два карбованці?—запитала вона чоловіка.

— Певно сьогодні ввечорі, або найпізніше ввранці.

Лукія ще більше просвітліла,

— Я тому, Онупрію, питаю, що на завтра в хаті ані шеляжечка вже немає і нізащо їсти купити. Позавчора хустку свою на хліб проміняла, так уже з'їла.

Онупрій, як тупав, так зразу й спинився серед хати: досі він не йняв віри, що в хаті дійшло вже до нитки. Все він гадав, що Лукія попереджав його завчасно, аби не допустити до скрайнього.

— І хліба, кажеш, нема?—сполохано запитав він.

— А ні скориночки, Онупрію!

Нічого не кажучи, Онупрій узяв шапку, макинув на плечі яхось драгтя і повернувся до дверей.

— Куди ж то ти?

— До Менделя піду,—відказав коротко й суворо.

— Почекай. Я надумала ось що: чи ти з Лейбою не сварились, як кидав роботу?

Онупрій хвилинку помовчав, ніби пригадуючи.

— Ні. Хіба що?

— Як ні, так, на мою думку, пішов би ти до його, та й позичив у нього яких карбованців із п'ять. Мені здається, що тобі однаково доведеться ставати по нього на роботу, хоч так, хоч замінявши. А з тим Менделем... Хоч може й дасть, так згадай, як упікся він нам іще торік, як були йому заборгували—за карбованця три віддавали. Лихвар. А ми йому в крамницю й так вигні. Вже вчора сварились: не буду, каже, набір давати. Справді—піділіпше до Лейби... ось тільки посутеніє трохи. Яхось перед днями він сам, спіткавши мене, казав: „Хай прийде, каже, Онупрій до мене, я йому грошей дам, бо либонь їх у вас немає“. Піди до Лейби, Онупрію любий, піді! Послухай ти мене. Зглянься над дітьми. Онупрію!

Онупрій постояв трохи мовчки, після одказав яхсь непевно:

— Та хто його знає... з Лейбою справді, може й вийде щось. Та яхось ніяково буде, як товариші довідаються. Хіба ж можна так робити? Ні, ніяково...

— Та чого там ніяково? По-перше—хто ж ді-

ЖІНКИ—ЧЛЕНИ ВУДВК'У

С. І. Гопнер, редактор газети „Всеукр. Пролетар“

Н. К. Іваницька, селянка

Т. П. Бременко, уповн. Зем. Гром.

О. Г. Садовська, робітниця

О. В. Чернишова, кондуктор трамваю

Х. А. Журавльова, робітниця

М. Р. Хотієва, робітниця 5-ї держфабрики

знається, коли ти потихеньку це зробиш, а по-друге, коли й довідаються, так що? А на діти хіба не ніяково дивитися? Невже з голоду помирати? Чи по-під віконня йти? Дивись — ніхто не принесе допомоги з своїх. Така тобі товариєцькість! Нічого боятися. Йди. Йди, Онупрійку!

Онупрій постояв ще хвилину мовчки — й подався.

II.

Скоро вийшов Онупрій з хати, до неї скочив Степанко, хлопчик років шости, бліденький, кволенький, замурзаний, у подертому вбранячку.

— Мамо. — звернувся він до Лукії, — а куди-то наш татко пішов? Дозволь і мені з ним піти, дозволь, матінко!

Лукія сердито відказала синові: — Чого тобі за батьком швентяти? Що ти там не бачив? Сиди мені в хаті.

Степанко слухняно схилив голову, закопчив губку і тихенько став коло столу, спід лоба поглядаючи на матір.

— То дайте мені хліба скибочку на вулицю, — наслідився він вимовити через якийсь час.

— Хліба, хліба! Різок тобі, а не хліба. Ще що вигадав. Хліба на вулицю тягати. Ростягали вже весь. Тягають два тижні, а в хату ніхто не притягне. Не має в мене хліба. Ось поверне батько — у нього попрохавш.

Степанко скривився і заплакав. Спочатку голосно, а потім побачивши сердитий погляд материн, притишив хлипання, і тільки з його очей ляпали на стіл буйні прозорі сльози, що їх де-коли хлопчик переймав грубим рукавом сорочки. Лукія не зважала на це і замислено дивилась у вікно. Ця неувіага матрина образила хлопця, і він знову затагнув у голос.

— А це ще що? Чого хлипаєш? Пуги, може, захотів? Цить, кажу тобі! А цить!

Лукія тупнула ногою і вже хотіла буда набити хлопця, коли стук у двері перепинив її.

— Мамонько, а мамонько, дай мені хлібця. Усі дітки на вулиці їдять хліб і мені хочеться, — вбігли до хати пролетіла маненька Степка.

— А щоб їх лихо забрало! — вилаялася Лукія, — як раз тоді на них прірва напала, коли нічого немає. Отруги вах, а не хліба.

Ображена Степка скрутилася гачком, перебігла далі і притулилася до братика.

— А чому Іванкові мати ось дала хліба, а ви нам шкодуєте? — попікнув Степанко.

— Бо Іванкова мати багатирка, у них хліба хто зна й скільки, — пояснила Лукія і додала, щоб одкараскатися від дітей:

— Ідіть бо вже, гуляйте. Чого то ви товчетесь у хаті в погоду? Марш на двір!

Діти принишкли, але з хати не пішли.

Присіла Лукія коло столу та й замислилася.

— Ні. Крику замало. Криком та лайкою дітей не нагодуєш. І так тяжко дивитися на них: Худі, сухі, бліді, мізерні. Подивитися на чужих, так як квіточки — повні, рожеві. На добрий лад так треба було б їм і молока, і м'яса, і ще таких інших страв — та де ж їх узяти? Заробляв ось карбованці три на тиждень, то чи ж могло вистачати для чотирьох душ сім'ї? Свого ж ані соломинки немає... Та як би то рівно воно було, а то, диви, час од часу і перебий, і перебий: то нема роботи, то захворіє, то ще яка примха. А тут іще страйкувати. Добре тому страйкувати, хто має з чим і як викрутитися, або хто вільний, не звязаний з родиною. Коли б мав жаль до сім'ї, то не пильнував би так щиро всяких там постанов. Ой, лихо мені, лихо!..

Від суму Лукія аж стомилася і, схилившись на стіл, задрімала.

Діти тишком понишворили в мисникові і під припичком, покрутилися біля столу — і без нічого пішли на вулицю.

III.

Лукія спокійно спала. За якихсь півгодини її збудив стук у двері.

Увійшов Онупрій.

— Де це ти вештаєшся ото? — упікливо запитала жінка.

Онупрія схопило за серце. Він суворо глянув на жінку, крутнув сердиго головою і мовчки підійшов до вікна. Після повернувся і сказав:

— Чи тобі, бува, не позакладало та не повилазило? Сама ж посилала.. До хазяїна заходив. Гроші прорив позичити на рахунок майбутньої праці. Бачу я, що далі вже так терпіти неможна. Що ж... хай пробачать товариші. Я не самохіть.

— Але ж ніхто тебе не бачив? — з полегкістю на серці запитала Лукія й підійшла до чоловіка.

А. І. Баркова, робітниця заводу О. К. Л.

Р. Я. Фейзер, робітниця

В. Х. Файнштейн, роб. 3-ї тютюнової фабрики

М. І. Колеснік, кандид. робітниця

М. І. Бричкина, робітн.

П. Б. Сокура, робітниця рафінадного заводу

Той похнюпивсь:

— Бачили... Звісно, що бачили... Та коли б і не бачили—яко дізналися б. Хіба заховався? Охрімова жінка ба...

— Як ти йшов, чи як виходив?

— Як виходив... Що ж, усе одно. Я вже цим заплямив себе. Мав товарицькість і справу...

— Ну, а що Лейба? Дав тобі грошей, чи ні?—перейняла він, щоб дізнатися, як поцінувати чоловіків учинок.

— Дав аж десять карбованців... десять срібляників ніби...

— Та покинь ти скиглити, хто його знає по-що—спробуй розважити його Лукія.—Що ти там продав? Навпаки—ти втратив трое душ від голоду. Не дістав би грошей—ані крихти їм не було б узавтра. Бідні діти й сьогодні майже нічого їли. Та коли позичив—то вже й продав? Це ж ти не на роботу пішов... Покинь ото дратувати себе...

Онупрій швидко повернувся і нервово відказав:

— Ой, мовчи вже краще. Лукіє, як не розбираєшся в цій справі! Страйк—це ж війна. А в війну не можна одному проти всіх вести перемови з ворогом. Це ж бо зрада... Іноді—но: два тижні вже йде змагання, а ці поганці-хозяїни здаються. Гадають примусити нас піти на згоду. Хитрощами, голодом, звабами, підкупом—як ото мене—думають перемогти. Піддаватися, триматися як мога—ось чим можна їх узяти. А... бачиш...

Онупрій разом скочив до вікна, бо побачив, що вулицею йшли два чоловіка. Йому здалося, що то Микола Копач та Антон Хіба йдуть до нього... Роз'ярене сумління не давало спокою.

ЖІНКИ—ЧЛЕНИ ВУЦВК'у

М. Г. Кузьмиченко, селянка

М. О. Кроленкова, робітниця 1-го Держ. Канатн. зав.

— Мене за страйколома тепер уважають... Перший пішов до хазяйської ласки,—додав він згодом, ніби хочучи себе покарати за ті одвідини у Лейби.

— За це? Не розумію тебе, Онупрію.

— Ей, покинь... Збирай краще, повечеряємо, що є... Лукія пішла до мисника і почала поратися коло начиння. Онупрій розчинив вікно і гукнув на дітей.

Небавом усією сім'єю схилилися над мискою з вареною жаливою.

А тим часом сутеніло.

IV.

Проз усю ніч Онупрій не міг заспокоїтися й заснути як слід. Тільки находив сон, запліщувались очі і мертвіло тіло, як раптом усередині щось одривалося, про бігали по всій постаті колючі др'язки—і сон пропадав. Через добу тягалися сумні думки і натужно працював мозок над питанням: як же обійдеться з його вчинком?

Онупрій і находив і не находив собі виправдань. Посудити з боку голови родини, з боку батька, то він ніби зовсім і не зрадив. Лукія, як щира мати-господиня мала рацію. Але з погляду товарицькості—зовсім нема виправдання. Раз-у-раз свідомість провини він відчував прикріше, болючіше, раз-у-раз вона все тяжче насувала на нього.

Хотілось скоріше побачити, чим це все скінчиться. Мимо волі згадувалися різні скутки, що може дати розв'язання справи. І вже в одному з них Онупрій не бачив для себе виправдання. Йому здалося, лежачи, ніби хтось стереже його. Шумів вітер за сіною, шоргала миша

в запічку, скрипів шпаль у шельвах віконних, а йому здавалося, що хтось говорить про його справу.

Він підводив голову і вдихався в хатній морок, прислухаючись, чи спить Лукія в літми.

Ті спокійно спочивали. І Онупрій мимоволі переводив думки на родину: „Лукія задоволена, що я їй приніс десять карбованців... Та й справді—що їй за клопіт про якісь там солідарності, коли в хаті ані шеляжечка, ані скориночки. Двоє дітей, обідраних, блідих—чи ж заморити їх голодом?“ Діти—тільки натрапляв на це слово Онупрій, як ховався за нього, втишаючи ним свій неспокій та тривогу.

Невже це не урезонить товаришів?

І от позавтра, самісного ранку, як жінка пішла на базар, Онупрій неспокійно поглядав у вікно, чекаючи когось до себе. Жодного прохожого не пропускав, щоб не придивитися. Брало підозріння, щоб на базарі чого доброго не проговорилася кому Лукія.

Він вірив у її стриманість, але щось підточувало цю віру. Хотілося, щоб Лукія швидче вертала додому. А може хтось казав що про нього, а вона чула? Прийшла б, переказала мені...

Онупрій з нетерплячки аж росчинив вікно, щоб подивитися, чи не йде дружина. Подививсь управо—нема. Щось немов штрикнуло повернути голову ще й уліво—і раптом схаменувсь: недалеко, хати проз дві, ішов Охрім Клин. Не треба було суміватися—до нього. Онупрієві стало млясо. Так рано, то певно навмисно. Його жінка не змовчала, виказала—така вже плескуха! Понаверзла, мабуть, ка-зна-чого. Вже підуть усякі чутки. Чого й не було—додадуть... Людям язики сверблять—аби з чого почати, а то підуть мантачити, тільки виляски залунають.

Онупрій подивився на під, де ворухилися уже дітки.

Серйозний, суворий батьків погляд, здалося їм, чимсь загрожував. Вони принишкли і щільніше згорнулися під покривалом, звірятками виглядаючи спід нього.

Онупрій збагнув той дитячий манівр і сумно посміхнувся: „Бідні дітки, все через вас“—подумав він і від цієї думки накреслював риси наступної розмови...

— Ти певно не чекав на мене, Онупрію?—поцікавивсь, увійшовши Охрім.

— Н-н-і,—протягом одновів Онупрій.

— А я ось зайшов, щоб...

Онупрій переспросив товариша, не давши йому докінчити:

— Я знаю, чого ти прийшов. Тут уже справа ясна, одверта. Але слухай, братіку,—я інакше не міг. Не міг, ось тобі товарицьке щире слово. Онде діти,—Онупрій показав пучкою на під: так приперло, так приперло... І взяло мене за горло—ну як же бути? Допустити, щоб позмирили, сидючи на одній жаліві, чи піти попід віконням? Мучило, повір мені, сумління, свідомість загальної справи, але...

Охрім слухав Онупрія, весь час глядючи йому в обличчя і ловлячи в ньому тривогу та спокуту. Почекав трохи і розважно спитав:

— Я це все розумію. Усамого вдома таке робиться. Хіба думавш, я не знаю, яке твоє становище? Тут тяжко встояти. Я ще вчора казав жінці своїй: мовчи, кажу, бо тут не злочинство й не зрада,

ЖІНКИ—ЧЛЕНИ ВУЦВК'у

Ф. Г. Цимбалук, селянка

В. Г. Попко, селянка, голова колективу

Р. М. Азарх, член правління ДВУ, бувш. нач. санчасті бойового участку, нагороджена орденом „Черв. Прапора“

до тебе совсім не з цього приводу. Хотів поспитати, чи нема в тебе пилки? Пішов би ото до лісу та попилав трохи дров, поки гуляю.

— Пилки? Та єдесь... Ось зараз подивлюся в сінцях.

Онупрій вже був намірився йти, коли стук у двері спинив його.

Почекав трохи: увійшла Лукія.

— Звідки так рано? — спитав Охрім.

— До міста бігала.

Хліба не було в хаті, — сухим голосом проказала Лукія, підозріло вглядаючись у гостеве обличчя. А за хвилину додала:

— Ото здається рано, а людей уже встигли переполошити.

а життя до того змушує...

Онупрій звеселів трохи, заспокоївся і підтакнув — Я знав, що ти справедливо розсудиш. Але прошу тебе: переконай, братіку, ще й інших, коли воєни знімуть на мене лайку, еж усякі людоці. Прошу тебе...

— А я не йму віри, щоб хтосьлихо подумав на тебе. Та й ніхто знати не повинен. Я й сам прийшов

Чоловіки разом стрепенулися: — В чім справа? — обидва швидко запитали.

— Усі про твій учинок. Страйколомом звать. Зустріла Костуся Вилку й Боруха. Обидва з піною коло рота накиннулися на мене.

Онупрій зблід чи то від сполоху, чи то від злості і, нби шукаючи підмоги, обернувся до Охріма.

— Чуєш, брате?

Охрім зніяковів. Онупрїєві слова віби пострікали його за поведінку жінчину, бо то ж певно вона встигла розголосити по містечку.

— Вона не повинна була казати.

Я вчора їй рішуче заборонив.

Це чорт його знає що!

Брехунці!

Самі мають у батьків усе, а лаються.—Прийшов туди-сюди по хаті, подивився в вікно і знову до Лукії:

— Не думай, сусідко, що то навмисно, не думай! Я запевняю тебе, що не поздоровиться жінці, коли то вона порозбріхувала.

Лукія повернулася до Охріма, змягшила суровість вигляду і сказала:

— Охрїме, братіку, ти сам розумієш, як то воно болюче таке слухати.

То ж, крий доле, підуть проти нього—що ж він робитиме?

Провина вся моя, бо то я Онупрїя вирядила до хазяїна по гроші.

Він ні за що не хотів...

Не карайте ж за мене дітей...

Онупрїй мовчки стояв на одному місці, а слово „страйколом“ як молотком стукало йому в голову, розливаючи внутрі болючу тривогу.

— Я розумію, я все розумію—заспокоював Охрім.

З білоруської „переклав

С. Пилипенко

Т. М. Станиславська, голова сільради, член ВУЦВК'у

Р. М. Мазур, кандидатка, селянка

К. І. Міхно, голова міськради, член ВУЦВК'у

Черговий № 12
„ВСЕСВІТА“

вийде в поширеному
розмірі й буде присвячено

30-РІЧЧЮ ПАРТІЇ ТА ПАРИЗЬКІЙ
: : : : : КОМУНІ : : : : :

НАШІ БІЛОРУСЬКІ ГОСТІ

Стаття Книгочія

НЕ безбаченко вона, література новітня білоруська. Коріння її криються в прадавнім фольклорі слав'янським, у мові кривичів, тубільців лісів білоруських. І довгий час годувалася література братнього нам народу з цього багатющого, і досі як слід не вичерпаного джерела, аж поки в 1805 році невідомий автор не склав в поєми „Тарас на Парнасі“—білоруської перелицьованої „Енеїди“. Як і наш Іван Котляревський, виводить він у цьому творі під виглядом богів і богинь тодішню білоруську сучасність і кладе підмурок новій літературі. Та ще сто років проходить, складаючи етнографічну добу білоруської

Разом з Я. Купалою, Я. Коласом і третім видатним письменником-новелістом З. Бядулею (в поезії Ясакар) Цішка Гартни належить до так званої групи „старіших“, що розпочали новітню білоруську літературу і досі ведуть у ній провід.

Але Жовтень дав можливість з нестримною силою виявитися і пишню забуяти літературному молоднякові. Серед нього на першому місці стоять Міхась Чарот і Міхась Зарецькі. Поему М. Чарота „Босья на вогнішчы“ білоруська критика зрівнює з „Дванадцяттю“ А. Блока, як твір, що геніяльно виявляє істоту білоруської революції:

Змагаюцца праца з багацьцем,
Сьвет новы жыцьцэ ўтварае,
Зышліся дзаве моцныя раці,—
І прада вяпраду змагае.

М. Зарецькі—виключно прозаїк—реаліст, що бере теми з революційного побуту, життя революційного активу. Українському читачеві він знайомий з коротенької повісти „42 документи“, що друкувалася в кінці минулого року в журналі „Нова Громада“.

Отже, в особах наших білоруських гостей ми маємо цвіт сучасної білоруської літератури—її основоположників і її міцну молоду зміну. Іхній приїзд на Україну знаменує початок тих постійних культурних зносин з братнім народом, що мусить однини стати за наш взаємний обов'язок. Адаже білоруська література, білоруська культура іде в основі тими ж шляхами, що й наша українська.

Звільнені революцією творчі сили робітників і селян обох народів велетенськими кроками наздоганяють втрачене під гнітом царату і вже вкладають в інтернаціональну скарбницю нові культурні цінності.

І Білорусь, і Україна—роздерті в наслідок імперіалістичної війни на дві половини, в яких одна живе повним радянським життям, друга—під буржуазним ярмом і змагається, як це було за царату, за право говорити й писати рідною мовою.

Очі закордонних білорусів, як і очі українців „на кресах“ звернені сюди, на схід, де твориться нове життя, нова радянська література, чиїх представників маємо ми нагоду вітати тепер у Харкові.

Привіт білоруським гостям, стовпам білоруської радянської літератури—Цішці Гартному, Я. Коласові, Я. Купалі, М. Чаротові, М. Зарецькому! Хай не останнім буде їхній приїзд, хай міна, культурних цінностей зміцнить дружбу звільнених народів і злегшить путь творення нової радянської культури, підвалини культури інтернаціональної, соціалістичної.

Якуб Колас.

Ой неба того квітного,
прозорого, блакитного!
Весняним громом рветься в синь
його потужна височінь!
Степи десь вольні, золоті—
лише не нам простори ті!
Тавровани ми, названі,
за ґратами ув'язнені.
Навколо мур, і—день у день—
ні крику з волі, ні пісень;
Ні ласки сонця, ні весни—
сиди самотний, нависний,
Нехай сивіє голова—
а ти не плач, тамуй слова!

Перекл. П. Т.

Міхась Зарецькі

Міхась Чарот

літератури, поки революція 1905 року пробуджує соціальну свідомість і розпочинає новітню добу, що розбуялася лише після Жовтня.

15 травня 1905 року в Менській газеті „Северо-Западный край“ юнак Янка Купала, тепер народний поет Білорусії, містить вірш:

Мужык

Што я мужык, усе тут знаюць
І як есьць гэты сьвет вялік,
З мяне сьмяюцца, пагарджаюць,
Бо я мужык, дурны мужык...
І кожны, хто мяне спытае,
Пачуе толькі адзін крык,
Што хоць мной кожны пагарджае
Я буду жыць, хоць я—мужык.

За свого Тараса Шевченка уважають білоруси Янка Купала, національного романтика, автора трьох великих томів поезій, перекладача інтернаціонала на білоруську мову. В кожному вірші знають його вірш:

Я мужык беларус,
Сын сакі і касы;
Цёмны сам, белы вус,
Пядаі дзаве валасы...

Разом із Янком Купалом розпочинає літературну діяльність другий представник білоруської селянської стихії, теж народний поет—звання, що їм надано радянським урядом—Якуб Колас (Тарас Гушча) автор монументальних поем „Новая Зямля“, „Сьмом Музыка“, що стоять нарівні з такими класичними творами, як „Дзядзі“ А. Міцкевича то що. Романтизм Янка Купала поволі сполучається зі спокійним класицизмом і він дає майстерні поезії, але далекі від сучасності. Лише доба непу творить поворот у творчості поета—він оспівує революцію, одночасно даючи зразки нової білоруської прози: повість і оповідання за псевдонімом Тарас Гушча.

Тоді ж таки, 1915—6 року, в загальний селянський тон білоруської поезії вривається новий мотив:

Я рабочы гарбар,
Рыцар працы тяжкой,
Я з жалезной душой,
З сэрцэм палкім, як жар.

Це розпочинає свою діяльність старший пролетарський письменник Білоруси, Цішка Гартни (Дамітер Жилунович). За поезіями йдуть оповідання, за оповіданнями (реалістичними з сильною домішкою натуралізму)—великий роман „Сокі Цаліні“, що охоплює історію революційного руху в Білорусі—на селі і в місті. Цішка Гартни—одночасно видатний революційний діяч-комуніст, керівник державного видавництва Білоруси, публіцист, критик, організатор білоруського „Червоного шляху“—журналу „Полимя“.

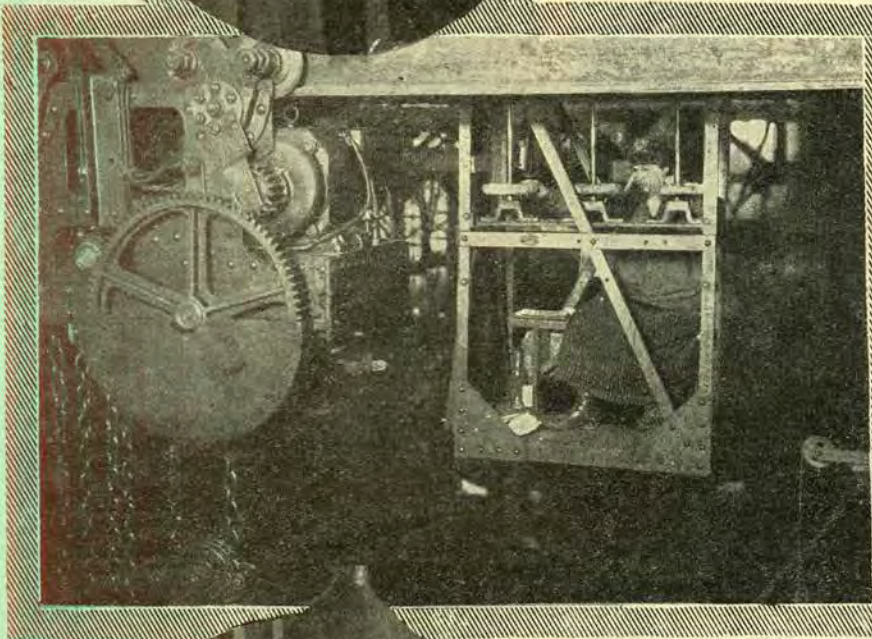
Народний поет Республіки
Якуб КоласНародний поет Республіки
Янка Купала

1910

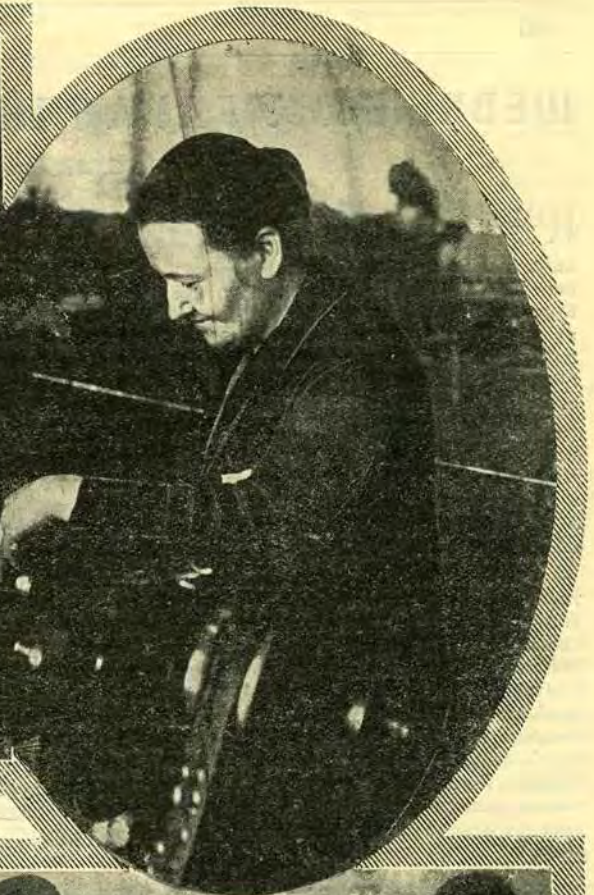

ЖІНКА НА

Вгорі—Засідання секції
Охматдита міськради.
Ліворуч, в'овалі—фаб-
завучниця, ком-
сомолка т. Єсіна

Завод ХПЗ, тран-
спортний кран.
Ліворуч — фаб-
рика „Здоровля
трудящих“, ро-
бітниця біля ка-
зана, де вари-
ться лікарські
рослини. Право-
руч — роб. кар-
тонажн. фабр.
імени 8 березня,
тов. Криліна,
комсомолка, член
бюро ячейки

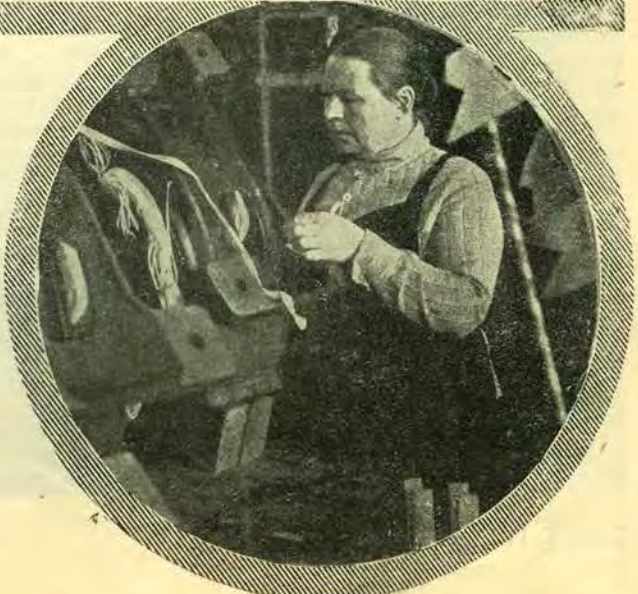

ВИРОБНИЦТВИ

Вгорі — Колектив квітниківниць з безробітних жінок у Харкові. Праворуч, в овалі — робітниця заводу „ДЕЗ“ тов. Воготкевич

Дитячі ясла робітниць 1-ї махорочної фабрики в Кременьцуді. Праворуч — роб. зав. „ДЕЗ“, тов. Ераст, 25 років виробничого стажу. Висунута на бригадира. Ліворуч — фабзавучниця за ткацьким станком

ШЕВЧЕНКО УДАВАНИЙ І СПРАВЖНІЙ

Стаття Я. Я. Айзенштока

КІЛЬКА років тому декларація, підписана 24 установами й організаціями, встановила „щорічне всеросійське шанування пам'яті Пушкіна в день його смерті“. „Почуття побожної шани перед Пушкіном,—говорилось у цій декларації,—що завжди було властиве кращим руським людям останніх трьох, поколінь не повинно погаснути,—воно повинно, розростатися,—воно повинно стати загальним, всенародним“. „І своє виявлення,—закінчувала декларація—це почуття знайде в щорічному урочистому шануванні всією Росією пам'яті великого поета“.

Я не знаю точно, чи декретовано у нас на Україні шевченківський день. В усякім разі, як що це й було, то держава лише закріпила декретом традицію, що існувала з 1862 року, з того часу, як у перші роковини смерті поета, несподівано й незалежно один від одного, зібралися шанувати пам'яті Шевченка гуртки українців у Петербурзі, Харкові й Києві.

І протягом більш як шістьох десятиліть, рік-у-рік багато тисяч українського народу шанують пам'яті Шевченка в день його смерті. Бо—повторюючи слова пушкінської декларації—„доля його—за життя і після смерті—неповторний приклад могутності пера“. Бо—як пише один сучасний український критик—„для України вага Шевченкового генія переходить ті межі, що поставлено навіть великим письменникам на їхній батьківщині: він сам був для неї тим сонцем, що „за собою день веде“, день нового народження на світ великого культурного народу; його поезія стала найкращим виразом національної самосвідомості на Україні, як його особисту долю можна вважати за символ долі всього українського народу“. (С. Єфремов).

Так, Шевченко справді, з протягом часу, став символом, причому внутрішній зміст його мінявся відповідно до того, хто й як живив цього символу.

Старі українофіли—шістдесятники, наприклад, —що вважали що право української літератури на існування цілком визначається тим, що ця література народня, мужицька, що іншої літератури мужик не зрозумів,—старі українофіли і в Шевченкові хотіли бачити лише „геніального мужика“. Ось що писав про нього один з найтупіших українофілів, Н. Костомаров: „Шевченко як поет—це був сам нарід, що продовжував свою поетичну творчість. Пісня Шевченкова була сама собою народня пісня, тільки нова,—така пісня, що її міг би заспівати тепер цілий нарід,—що повинна була вилитися з народньої душі, в становищі народньої сучасної історії. З цього боку, Шевченко був обранцем народу в прямому значінні цього слова; нарід неначе обрав його співати замість себе... Збуджений від своєї прозаїчної апатії голосом такої поезії, народній чоловік з тремтінням і захопленням, ладен вигукнути: „Це саме я щойно ладен був сказати так само, як сказав поет“ (Основа, 1861, IV, 51).

Але ж формула Костомарова: Шевченко—нарід, дуже легко виявляється неспроможною вже хоч би тому, що народів часто

лишаються незрозумілими цілі твори Шевченкові, не кажучи вже про окремі вірші й уривки. Шевченко, наприклад, пише;

Шепочеться Авінона

З римськими цензурями;

Шепочуться антипапи,

Аж трясуться стіни

Від шепоту. Кардинали

Як гадюки в'ються

Круг тіяри.

Хіба в цім уривкові є що небудь від народньої поезії? І хіба зустрічається в народній поезії Нума Помпілій, Егерія, Архімед і Галілей, леман, ліктор, динарій, Прометей, догмат, Сардамапал,—слова й імення, що б'ють у вічі навіть при позверховому перегортанні „Кобзаря“.

Ясно, що формула Костомарова, формула українофілства—неспроможна, бо вона не покриває всього значіння українського поета. Образ Шевченка—кобзаря, мужика-народолоба, що співає про нарід і для нього—образ цей, м'яко висловлюючись, не відповідає дійсності. Поет інтелігентніший, ніж його хочуть бачити шанувальники.

Я зупинився на одній із спроб характеристики Шевченка, характеристики найпоширенішої на початку нашого віку, що повторюється ще й донині. Але саме ХХ століття і особливо останні роки, роки революції принесли особливо значну кількість різнманітних характеристик поета.

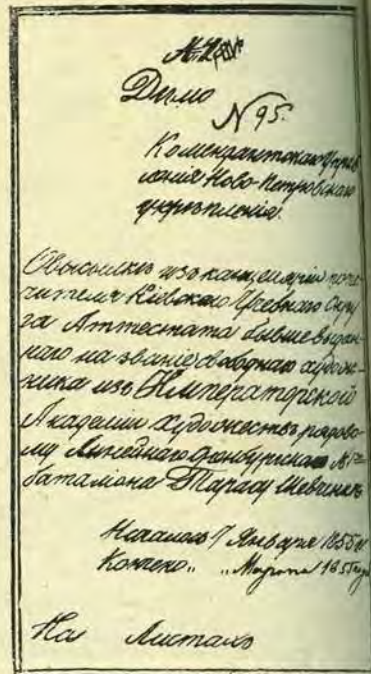
Шевченко—надто значна постать, значіння його для національної культури надто велике, щоб у представників різних соціальних групвань, різних партій не з'явилося бажання і потреба оголосити поета своїм.

Шевченко—„богоборець“, Шевченко—„революціонер“, Шевченко—„сепаратист“, що „лише мовою близький українському народові а вірою він—чистий єврей“,—цей же самий Шевченко в очах деяких „истиннорусских людей“ виявляється „найхристияннішим поетом“, „консерватором“, державником і при тім свідомішим і переконанішим ніж його огудники, під політичним кредом Шевченка „підпишеться“ будь-який ис иннорусский уряд“. І автор наведених цитат, махровий чорносотенець

рекомендує своїм кумпанам, що повстали проти поета (очевидно агарячу?) „не гудити Шевченка, а як слід познайомитись із ним; може він і для них згодився б, бо в Москві не було і немає подвижників поетів—патріотів, подібних до Шевченка“ (Я. Демченко).

Але як же примирити „найхристияннішого поета“ з автором „Марії“, що доходить до такого блюзнірства,—богоматір змальовувати „покриткою“, а маленького Христа—„байстрам“? На допомогу вам прийде Михайло Лободовський піднесе поему „за четвертим чимсь рукописом“,—просто кажучи, вправлену ним у згоді з „писанням та основними догматами християнства“.

Коли ж ніякі переробки не завоюють революційної настроєності Шевченка, його огненно ненависти до царату, до салдасько-кйкової монархії Миколи І—„неудобозабываемого тормаза“.

Ескиз Т. Г. Шевченка

Нижній Новгород

росто й легко пояснити все це статистикою освіти поета, що лише на причину всіх його помилок.

в результаті— все в порядку.

На вас дивиться знайоме обличчя, яке в синій чумарці, зі значком «Зву руського народу» на грудях.

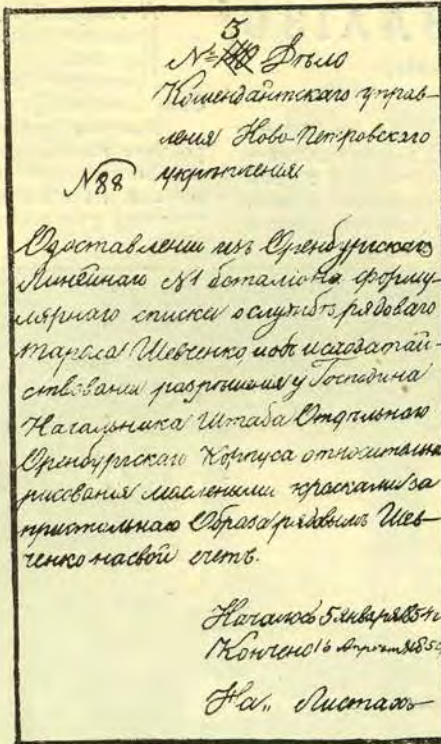
Шевченко— „союзник“, чорносотенець— це могло б назватись блюзнірством, коли б не було дійсністю, як далекого минулого.

Але хіба вже за нашої пам'яті ми буди свідками подібних же перевдягів Шевченка в одужу петлюрівського гайдамаки?

Хіба не запевняли нас, що він „духовним батьком“ нової „Молодої України“, що викинула „стяг самостійності України“? Про що ж це, як не про „самостійну Україну“ жив поет, співаючи— „гетьмани, гетьмани, як би то ви встали?...“

Хіба не твердили нам тиради, прислані до такої:

„Що вже скристалізувався в Шевченка ідеал самостійної України, найкращим доказом того — його „Заповіт“. „Сім'я велика, вічна, нова“ — ж зовсім ясний поетичний висказ

у „Заповіті“ на означення самостійної України, якої не можна здобути, доки не полетиться ворожа кров Дніпром у море. Отже вважав потрібним пригадати землякам тяжко недужий, майже вміраючий поет“. (О. Тисовський).

Шевченко — мужик.

Шевченко — руський націоналіст.

Шевченко — петлюрівець, — все це окремі кільця одного ланцюга, все це маски, що змальовують у даний момент те, чого від них вимагається.

Ці маски на бажання дають нам якого завгодно і в той же час вони заховають од нас Шевченка справжнього.

Справжній же Шевченко з'явиться перед нами зовсім не в результаті жонглювання цитатами з „Кобзаря“, — адже відомо, що всякій цитаті можна надати якого хочете розуміння.

Справжнього Шевченка дає лише вивчення його і нові марксистські характеристики поета обґрунтовано саме на вивченні історичних фактів і процесів.

Я. Я. Айзеншток

ЧОРТ

Маленький хлопчик був Степан,
 Годочків пять було, надісь...
 Ось вечір якось наступав
 І тіні долі простягавсь,
 Кутки наповнив морок...
 Батьки на шмаття ворох
 Поклали хлопця спати,
 А самі десь-там подались

На час із хати:

Корови подоїти—мати,
 А батько—напоїти коні
 Та принести соломи.

Були вже в хлопця очі сонні,
 Та раптом бачить у кутку, на лаві
 Страшидо лазить чорне, волохате,
 Мерехчуть очі зелені
 І пазурі на лапах...

Волосся хлопчику дубка,
 Зібгався ввесь, не диха,
 Не може очі від кутка
 Відвести з того лиха.

А там усе росте, неначе б то, потвора
 Й тяжним духом коливає морок.
 Степанко був би з остраху помер,

Та батько—рип у двері:

Несе соломи куль.

—„Ой, тату! Любенський! Рятуй!“

Там чорт сидить кошлатий,
 На мене роззявляє писок!“
 —„Де чорт? Дитино, схаменись!
 Кожух там розп'ятий,
 Щоб добре висох—
 Подивись!“

Сміється батько, а Степанка
 Із жаху трусить лихоманка.

* * *

Степанко—хлопчик, дитинча,
 Не диво, що злякався,—
 А ось як критики кричать
 На лад наш, на радянський:
 —„Дивіться: чорт, непман, куркуль!
 Пропало все! На гвалт! Рятуй!
 Задушить нас приватний капітал,—
 Не здатні ми нікуди!“—
 Одним я страхопудам
 Прислів'я б нагадав:

„Кожух лежить—
 Дурний дріжить!“

За білоруським байкарем
 Крапівою, переказав

С. Пилипенко

Білоруський байкар-гуморист Кондрат Атраховіч Крапіва

ТАМ, ДЕ ПАНУЄ ЗАЛІЗО

(Сумський машино-будівельний завод)

Нарис В. Наумова

Кілька десятків верстов од'їхавши від столиці, ви бачите смугу, що „межує“ з радянською Росією. Перед вашими очима— Суми, маленьке місто, що нагадує за північно-східній кордон України. В обіймах цієї місцевості заховався бурхливий Псьол, що дає зрошення багатьом селам і хуторам. Численні церкви

А токарний відділ...

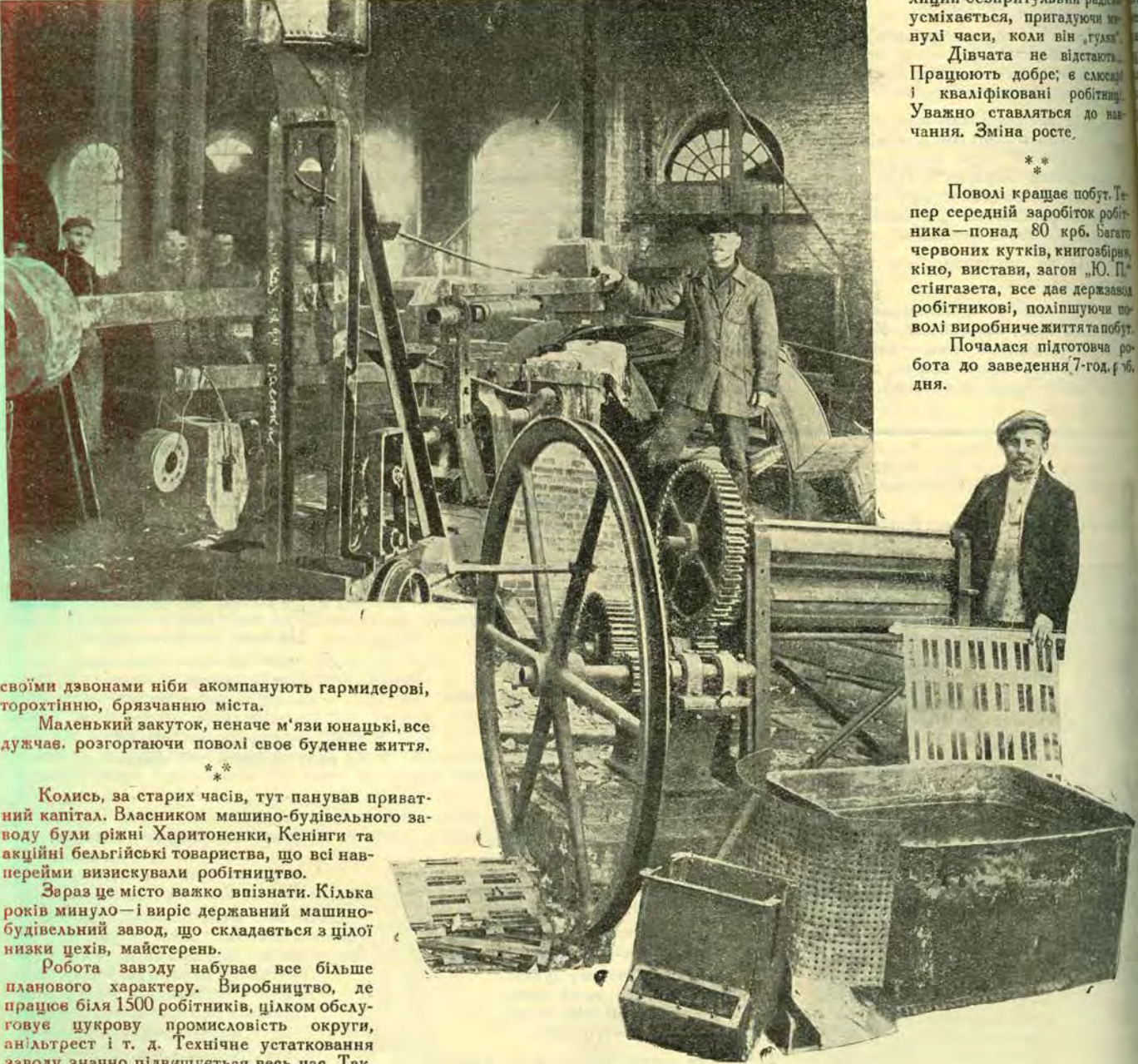
Безмежна кількість машин, варстатів... Скрізь залізо...

Йду далі.

Праворуч—будинок. Жодного „бородача“, чи з вусами... Сама дівтора. Це школа „ФЗУ“.

Біля півтороохсот підлітків, юнаків та дівчат, вивчають виробниче життя, гартують молоді м'язи...

За доглядом старого робітника вчиться, росте молоде покоління. За п'ять років існування школа мала вже три випуски, що тепер граюють на заводі.

своїми дзвонами ніби акомпанують гармидерові, торохтінню, брязчанню міста.

Маленький закуток, неначе м'язи юнацькі, все дужчає. розгортаючи поволі своє буденне життя.

Колись, за старих часів, тут панував приватний капітал. Власником машино-будівельного заводу були різні Харитоненки, Кенінги та акційні бельгійські товариства, що всі наперейми визискували робітництво.

Зараз це місто важко впізнати. Кілька років минуло—і виріс державний машино-будівельний завод, що складається з цілої низки цехів, майстерень.

Робота заводу набуває все більше планового характеру. Виробництво, де працює біля 1500 робітників, цілком обслуговує цукрову промисловість округи, анільтрест і т. д. Технічне устаткування заводу значно підвищується весь час. Так, майже всі основні цехи придбали та систематично закуповують найновіші, найскладніші машини, особливо з Німеччини. Цими днями завод має одержати з Німеччини карусельний варстат і інші машини. Великі казани покійно й швидко рухаються з одного місця на друге; велетенські шматки заліза, чавуну, ніби самі пересуваються—ось яке покійно стало залізо волі робітника.

Важко впізнати колишній завод...

Завод живе.

Все більше напружуються м'язи...

Ось формовщик: вбиваючи в м'яку землю різне приладдя, складаючи частки, він вироблює певні форми, примірники, що їх потребує процес чавунного лиття та залізних виробів.

Зовсім маленький, балючий безпритульний радісний усміхається, пригадуючи минулі часи, коли він „гуляв“.

Дівчата не відстають.

Працюють добре; є спеціалісти і кваліфіковані робітники. Уважно ставляться до навчання. Зміна росте.

Поволі кращає побут. Тепер середній заробіток робітника—понад 80 крб. Багато червоних кутків, книгозбірна, кіно, вистави, загон „Ю. П.“ стінгазета, все дає державний робітничий, поліпшуючи поволі виробниче життя та побут.

Почалася підготовча робота до заведення 7-год. ф. б. дня.

Жваво працюють парт та ЛКСМ осередки (майже кожний цех має осередок). Багато робітників від варстату перебувають у лавах компартії.

Металісти працюють. Зростає технічний рівень будівничих заводу.

Винахідники виявляють активність. Нещодавно старі робітники—Кушнарєв та Васюк—дали заводі багаточінні винаходи. До X-річчя Жовтня закладено новий казановий цех.

В цьому році передбачається будівництво нової електростанції. Поволі починається реконструктивна робота заводу. Крок за кроком зростає завод. Все більше чути здалека радісну мелодію машин.

ВІННИЧИНЩИНИ

ВІННИЦЬКА округа — це частина кошового Поділля, чия історія має своєрідних особливостей, рівняючи її інших українських земель. Територію нинішньої Вінницької окреслено було ще за часів передісторичних, що стверджується знахідками давнішої доби в житті людства — кам'яного віку.

З часів же історичних, по-над 2000 років тому, цю територію заселяло плем'я

9—10 віках над річкою Бугом, розрізує усю територію нинішньої Вінницької округи, жили українські племена червців та уличів, що й були предками теперішніх мешканців Вінничини. Починаючи з 13 в. вони потрапили під владу татар, литовців, турок, потім Австрії і, нарешті, російського

протягом всього цього часу відбулися тут повстання і не раз залилася кров'ю поля Вінничинщини. Так, в 1704 році під проводом запорожця Захаря та сотника Гонті гайдамаки спалили Вінницю й Немирів. Та й взагалі весь час точилася боротьба. Не

одна вона й за царату. Активним борцем проти кріпацтва виявив себе Юхим

Мокляк із с. Головичів, що й був останнім гайдамакою. Навіть у кінці 19 в. не

був визвольний рух серед соціальних та національних утісджуваних. Він

на округа дала багато видатних діячів — поета Степана Руданського,

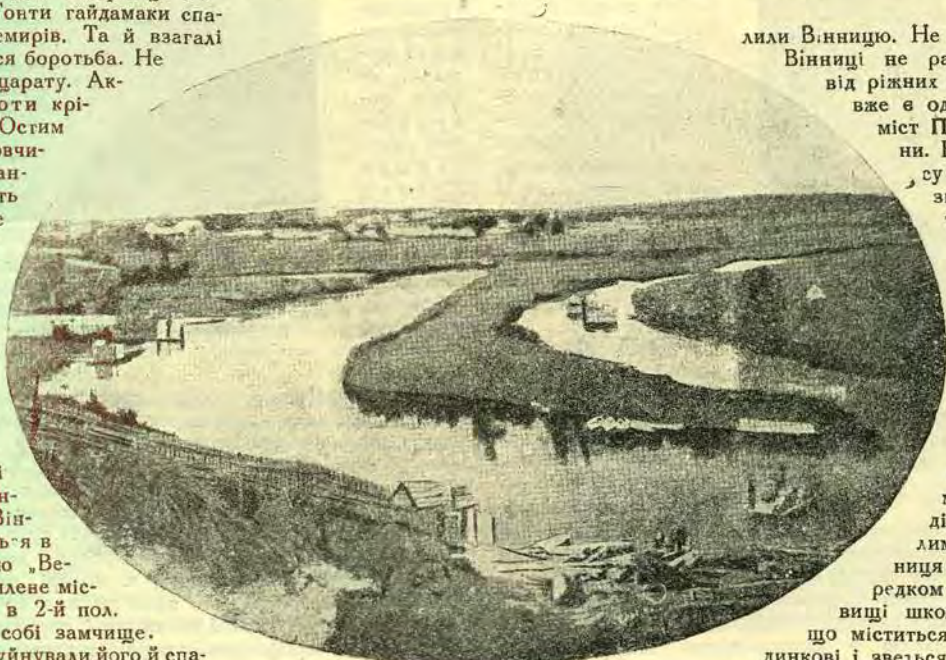
журналіста Михайла Любимського і Головне місто Він

ниці — вперше згадується в літературі під назвою „Вінниця“. Це було укріплене місце. Тут збудували собі замчище.

Вони незабаром зруйнували його й спалили

Зайтєвський кляштор-фортеця у Вінниці. Кляштор збудовано на початку 17 століття

Річка Буг біля Вінниці

Куток єврейської околиці Єрусалимки

лили Вінницю. Не вважаючи на те, що

Вінниця не раз довелось терпіти від різних ворогів, вона в 16 в.

вже є одним з найзначніших міст Правобережної України. Населення її того ча-

су — міщане — весь час знімає повстання про-

ти своїх старост і, не вважаючи на не-

людські розправи, веде запеклу енергійну боротьбу за

свої права. Коло початку 17 в. з'яв-

ляються в Вінниці мешканці євреї,

але низка законів обмежувала їхні

права, дозволяючи мешкати тільки в євр-

дільниці (тепер Єрусалимка). В цей час Він-

ниця вже є значним ссередком освіти. У ній є дві

вищі школи: єзуїтська колегія, що

міститься в величезному будинку і зветься „Мурами“ та право-

славна колегія, заснована заходами Кро-

півницького та Петра Могили. Після приєд-

нання до Росії Вінниця стала повітовим міс-

том, але підчас світової війни була губ. осе-

редком і лишалася ним аж до скасування гу-

берні в 1925 р. Зараз у Вінниці є 5 вищих шкіл, багато наукових уста-

нов, що обслуговують усе Поділля, і інших розсадників культури.

З історичних будівель збереглися в Вінниці: „Мури“, костюл колишніх

капуцинів (збуд. у 1745 р.), церква в західно-українському стилі (1746 р.)

— костюл кол. домініканського монастиря — тепер собор (1758). Всі будівлі

добре одремонтовано, вони зберегли цілком свій колишній вигляд.

Спогадами про те, що на території теперішньої Вінничинщини за

передісторичної доби мешкали люде (кам'яний вік) свідчать, крім різних знахідок, ще й печері, що зустрічаються тут дуже часто по берегах

річок.

Фауна Вінницької округи в минулому була цілком одмінною від фауни інших місць України. За часів передісторичних тут водилися мамути, носороги, празубри, олені, за часів історичних: зубри, тури, тарпани (дикі коні), бобрі та інше.

Зараз фауною Вінницька округа відрізняється також від інших округ. Тут тепер зустрічається куниця лісова, дикий кіт, горностай, а по берегах річок навіть норка й видра.

Ці рідкі звірі, що водяться тепер по лісах Вінничинщини надзвичайно пильно охороняються від виродження.

З теплим і вохким підсонням, з багатою рослинністю і фауною, обмита мальовничими річками розкинулася Вінничинщина по широких полях; росте, розвивається й міцніє під твердим керівництвом Радлади.

Тепер і сліду не лишилося од тих кровопролитів, незгод, колючих, що колись терпіла Вінничинщина.

Спокій і праця зараз панує там.

М. С—ка

ЖІНКИ-ВИНАХІДНИЦІ

Стаття І. Масальського

ВІДОМО, що цілу низку цінних винаходів і наукових відкриттів завдячуємо жінкам. Одне з найцінніших світових відкриттів—відкриття радія зробила Кюрі-Склодовська. Сотні жінок і у нас в СРСР провадять науково-дослідну роботу, але це вже за наших днів, бо в минулому лише небагатьом з них щастило присвятитися високо-інтелектуальній праці. Статистика винаходів в усіх країнах відзначає, що жінки-винахід-

Инж. Е. Б. Малаховська, автор проекта 1-го на Україні крахмально-малаясного (з кукурудзи) заводу

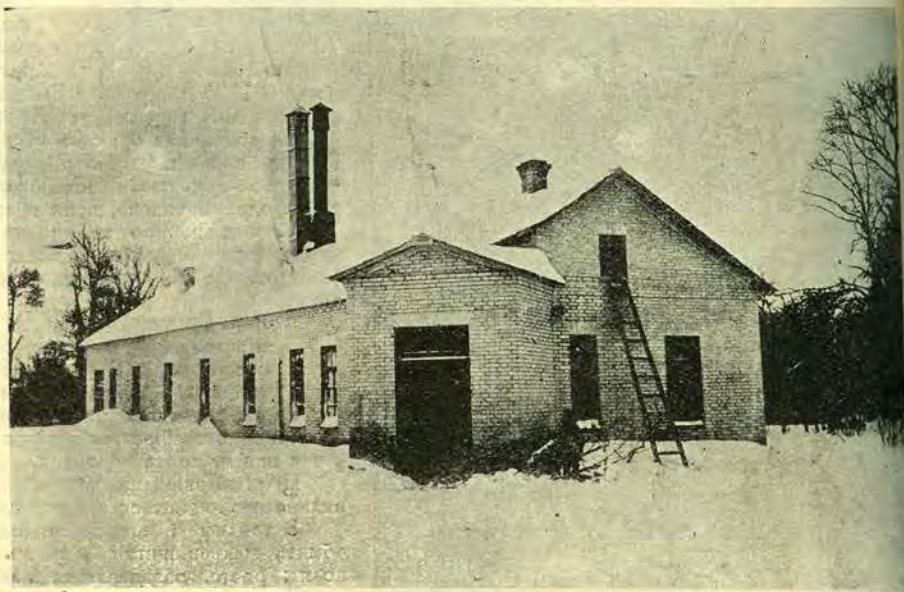
з них три здійснено з позитивним ефектом. В 1921 р. вона запропонувала й здійснила раціональну сушарню для садівни й городини. До сушарні застосувала вона калорифер (повітрянагрівну піч) своєї системи з високим коефіцієнтом корисної чинності (87%). Пізніше запропонувала вона оригінальної конструкції деревосушарню з многоразовим використанням нагрітого повітря для сушіння. В 1924 р. вона запропонувала зерноосушарню з самобалансним механізмом для перегортання зерна. В 1926 р. Браткова розробила проекта солодосушарні. За рецензією Харківської професури і спеціалістів, проект солодосушарні відзначається великими перевагами над теперішніми системами. Коли солодосушарні, що їх застосовується в Союзі і в Німеччині, мають коефіцієнт корисної чинності 30%, то сушарня Браткової має 70%. Спорудження сушарні Браткової має коштувати дешевше, ніж інших теперішніх систем. Найкаща праця Браткової, де особливо ярко виступає її творчість, це проект і побудовання термоапарату для добування насіння з шишок чатинних порід. Як відомо, на Україні для залісення добувається понад 200 тис. пудів соснових шишок. Соснові шишки, коли їх нагріти, відчиняються й висипають насіння. До цього часу в усьому Союзі були примітивні сушарні. В якому небудь приміщенні з примітивною вентиляцією клали просту кам'яну піч і відвішували кілька барабанів. Барабани наповнювали шишками і звільна крутили їх руками. Від тепла шишки лущилися і висипане насіння випадало крізь сітку барабана на підлогу. Зібране насіння

зсипали в звичайний мішок та обивали щипами, щоб очистити від крилець. Від цього псувалося до 10% насіння. Браткова запропонувала новий тип сушарні, де всі процеси змеханізовані. Соснові шишки подається транспортером на верх сушарні, де вони потрапляють увантажний бункер (ящик). Далі потрапляють вони в барабан, кручений мотором. Зібране

насіння очищується від крилець спеціально вигаданим апаратом. Порожні шишки переходять у камеру топки. До цього часу ніхто не подав думки добувати сажу на фарби, виліковуючи її при горінні смолових шишок. А, тимчасом, смолові породи дерева дають найкращі сорти сажі. Браткова вперше збудувала сажолов при спалюванні смолових шишок. Крім цього, вона запропонувала в своїм апараті суху перегонку смолових шишок, що дає, як побічний продукт, леткі етерні олії. Коли прості примітивні сушарні, в чотири рази менше продуктивні, не може обслужити одна людина, то з сушарнею Браткової, завдяки її повній механізації, справляється одна людина. За рецензією професури і спеціалістів, сушарня її системи через

Инж. І. П. Браткова, має вісім винаходів, з них п'ять запатентовано, три використано (плодосушарня, зерноосушарня і термоапарат для видобування насіння з шишок чатинних дерев)

Плодосушарня за проектом І. П. Браткової у Змієві

номність і технічну раціональність в великим досяг-
у лісному господарстві. Одну з сушарень закінчують
увати в Змієві (мал. № 2), другу будуватиме НКЗем
ькому районі.

П. Браткова народилася в Черкасах, тепер Шевченків-
руги. Скінчивши гімназію, вступила вона за конкурсом
ський Політехнічний Інститут, де скінчала хемічний
ет і два курси інженерно-будівельного.

Щодо Браткова над винаходами вже 10 років і зазнає в
роботі таких самих труднощів, як і інші винахідники.
обливо має вартість у винахідницькій діяльності Брат-
так це вибір ідей для розробки та здійснення, бо вони
роще відповідають завданням індустріалізації сільсь-
господарства. Розвиття працездатних культур у сільському
рстві дуже тісно зв'язано з технікою перероблювання й
зня цієї культури. Майже в усіх галузях промисловости,
робляють продукти сільського господарства, доводиться
тися з процесом сушіння, отже й легко зрозуміти вар-
тості пропозицій Браткової в цьому напрямку.

Що інший напрямок мають пропозиції Е. Б. Малахов-
ва розробила перший проєкт на Україні заводу крох-

мальної патоки і виноградного цукру на кукурузній сировині.
Треба відзначити, що на Україні таких заводів нема. Цю спро-
бу взято з Америки. Проєкт заводу прийняв ХОМП і ухвалив
професор І. А. Красуський.

Е. Б. Малаховська народилася в Гродненській губ. Її бать-
ко був майстер крохмальної справи. Вже змалку готувалась
вона стати інженером та цього бажав і її батько. Тепер вона
в конд্রেї.

Останнім часом вона порушила питання про застосування
глюкози (виноградного цукру) в кондиторській справі, що дасть
великий технічний і економічний ефект.

Н. П. Путилина працює в галузі продукції нових харчо-
вих засобів. Вона народилася в Харкові, скінчала Сільсько-Гос-
подарський Інститут і запропонувала новий спосіб виготовлю-
вати кефір. Тепер проводиться бактеріологічні досвіди над ке-
фіром, що його вироблюється за її способом. Цей спосіб заяв-
лено в комітеті в справах винаходів. Відзначує і вона, як важ-
ко розробляти нові речі; розуміється, важка не так робота,
як некультурне відношення малокомпетентних господарників до
винахідників.

І. М-ий

ЖІНКА В РАДЯНСЬКІЙ ФІЗКУЛЬТУРІ

25 РОЦІ на Україні нараховувалося 17.500 фізкультурниць.
1926 р. число фізкультурниць зросло близько 60 тис. чол.,
1927 року число жінок, що беруть жваву участь у фізкультурі
до вже 92 тис. чол. Середній вік жінок від 18 до 40 років. Це
звідки виписка з матеріалів Вищої Ради фізкультури УСРР.

Цифри наведені занадто яскраві, щоб поставитися до них без
застережень, щоб вони не примусили подумати над ними, пригадати

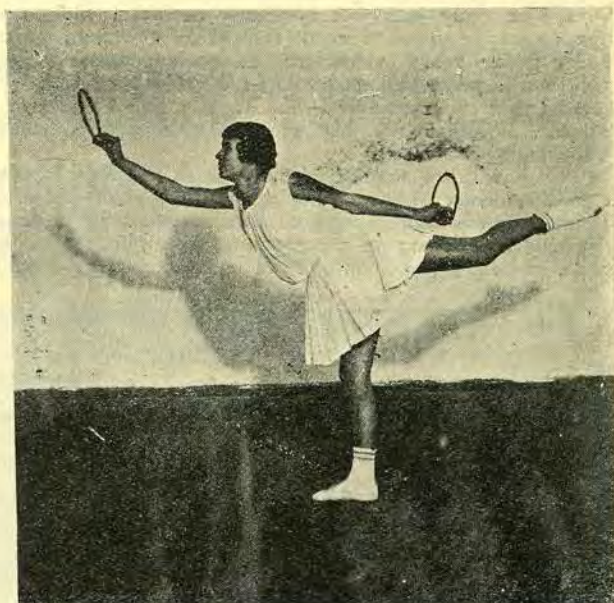
передвоєнний час. По спортивних організаціях України майже
жінок. Лише по окремих великих містах десятки жінок, здебільшого
з багатих родин — грають у теніс, скочаються на коньках, пла-

ють перші роки революції. Роспочинається боротьба за новий побут.
З'являється радянська фізкультура: — не рекордменство, а засіб оздо-
влення трудящих. Зростають робітничі фізкультурні організації,
жінки, особливо селянки — слабо втягуються в фізкультурботу.
Вони впливають дикунські умовності старого побуту.

Ще ж поступово зростає культурність, свідомість жіноцтва. Час-
ом частіше по спортивних майданах починають з'являтися
жіночі постаті дівчат і жінок, що гартують своє здоров'я.

Фізкультура починає просякати в глибокі шари робітниць і
жінок, ще й у цьому русі до втягаючи жінку до суспільного життя.
В кожному роком десятки тисяч жінок вступають до лав радян-
ської фізкультури.

В кожному клубі, в кожному союзі зростають десятки жіно-
чих команд. Гандбол, волейбол, пінг-понг — всі види легкої атле-

Ритмічні вправи

тики, лижви, коньки, стрілецький спорт — скрізь
бачимо жіноцтво.

Зростає якість фізкультурботи.

Радянські фізкультурниці починають висту-
пати на міжнародних змаганнях і одержують низку
перемог.

Яскраво підкреслюють досягнення жіноцтва
такі факти: стрілецький спорт взагалі — спорт моло-
дий.

Зовсім недавно його почали практикувати
жінки, але вже за один-два роки вони мають
виключні успіхи.

Наприклад, у Харкові. В Іванівському районі
перше місце серед чоловіків і жінок дістала тов,
Бугакова. В Запоріжжі та Артемівському — теж
жінки.

Що ж до жінки селянки, то останні стрілецькі
змагання виявили, що по сотнях сел перше місце
серед свідомих стрільців діставали фізкультурниці.

Гасло „кожна робітниця і селянка — мусить
бути фізкультурницею“ перетворюється в життя.

Гасло — „через здорову родину до здорового
покоління“ теж буде виконано.

О. Штейнгольд

Вправи на стойках

НАЙБІЛЬША

Нова тютюнова фабрика

КОЖНИЙ рік нашого мирного життя відзначається великими досягненнями в промисловому будівництві. Та коли спочатку всі зусилля радянської влади прикладалися в першу чергу на відродження старих заводів, то тепер перед робітництвом стоїть більш серйозне завдання — будувати нові, найкраще устатковані підприємства, що цілком би відповідали вимогам соціалістичної продукції.

Останніми роками селянство України виявило великі потреби на тютюнові вироби — цигарки та фабричний тютюн. Це, зрозуміла річ, відбилося на збільшенні виробництва українських фабрик. В 1922 р. вони дали 2 мільярди цигарок, а в 1927 році вже 8 мільярдів. Тим часом виробничі можливості головних Українотрестівських фабрик у Харкові вже давно вичерпано повнотою. Крім того треба зазначити, що харківські фабрики мають багато хиб з боку охорони праці, пожежного стану, та й взагалі, не зважаючи на те, що їхня продукція дуже гарна, їх не можна рахувати правильно організованими виробництвами. Нагадуємо, що одна фабрика міститься в переробленому будинкові, де колись була лазня, а друга в колишніх казармах. Склепи ж фабрик розкидано по всьому Харкову.

Щоб усунути всю цю безгосподарність, у Харкові вирішено збудувати одну могутню тютюнову фабрику. Нещодавно відбувся конкурс проєктів нової тютюнової фабрики, що в ньому брали участь кращі архітекти. Було премійовано два проєкти: перший, що його покладено в основу майбутньої фабрики архітекта Я. А. Штейнберга та другий проф. А. Г. Молокіна. На весні біжучого року розпочнуться будівельні роботи.

Будуватимуть нову фабрику в передмісті Харкова на Нижній Качанівці, біля залізниці Балашовський — Нова-Баварія. Устатковуватимуть її найновішими машинами з дуже великою продуктивністю. Подачу та пересування сировини та напівфабрикатів, за допомогою конвеєра та транспортерів, буде цілком

Клуб нової фабрики

механізовано. Деякі корпуси фабрики сподучатимуться пневматичним транспортом (себ-то тютюном, а також і коробки будуть перелітати по рурах з одного поверху на другий).

Велику увагу звернено на санітарно-гігієнічні вимоги. Як відомо, тютюнове виробництво є одним з найбільш шкідливих. На цій же фабриці прегарне освітлення, а також і спеціальна вентиляція з очищенням повітря доведуть, що шкідливість тютюнового виробництва можна звести на нівець.

Фабрика даватиме за робочий день в одну зміну 20 мільярдів цигарок і 100 пуд. тютюну, при чому річна продуктивність її досягатиме близько 6 мільярдів цигарок.

Треба зазначити, що фабрику обслуговуватимуть понад 1.600 чол., себ-то до неї перейдуть всі робітники старих фабрик, і, крім того, доведеться набирати ще й нових.

Цікаво зазначити, що головний корпус фабрики матиме 85 тис. куб. метрів, а всі будівлі на території фабрики 125 тис. куб. метрів.

Коштуватиме фабрика біля 3 1/2 мільярдів карб. і за своєю продуктивністю буде першою на Україні та другою в СРСР.

Мине 2—3 роки і зросте на Качанівці красуня-Фабрика одягнена в залізобетон і скло. А біля неї росташуватимуться нове промислове містечко.

Гордовито простягнеться вгору будинок, що в ньому міститиметься їдальня, клуб з театром і кіном на 1.600 чол.

Поруч — лазня на 200 чол., ясла на 150 дітей, велика механізована пральня, швацька й ремонтна робітня, медична амбулаторія, аптека і школа ФЗУ на 120 школярів.

Тут же біля фабрики — склепи з вагою залізничною колією.

А поміж всіх будинків зазеленіють сади, сквери, де на спортивних майданах гартуватимуть здоров'я робітники.

Зміниться також і весь район Нижньої Качанівки.

Замість теперішніх пустирів, простягнуться навколо фабрики нові бруковані вулиці, заблищать по них електричні лінії, а мертва околиця Харкова стане живим культурним робітничим районом.

Загальний вигляд тютюнової фабрики

О. Штейнгольц

Янка Купала

З ПОЕМИ „БЕЗ НАЗВИ“

Не всю роботу ще поролено,
Не всі лани ще жато —
Ще країни стан погорблений,
Як був, зостався він горбатий.
Ще зрадлива ласка панська
На білоруськім їде карку
І крутить з підлістю поганською
На свій лад нашу господарку.
Ще там гонор ситий ласує
З усмішки білоруски-дівчини,
Долари лічачи за касою
Що здер із нив наших покривджених.
На глум й утіху підлу панові
Там наші сестри ще й сьогодні,
Брати ще мучаться під ярмами
В тісній страшній турмі-загоні.
Ще запалають там загравами
Пожежі у червонім небі...
І загинуть жертвами кривавими
І ті, що треба і не треба.

Покинем спадщину ми для нащадків
Інакшу од тієї,
Що ми взяли од предків на уламках
Історії своєї.
Думки інакші понесе у люди
Отой нащадок наш:
Згинатись вже не буде, й пити не буде
Із недопитих чаш.
Наші стежки тяжкі були — загинуть,
Могли ми й не дійти
Та вам ми битий шлях покинем
До світлої мети.
На плечах предків позростали вежі,
Де торг вели за нас,
А ми нащадкам нашим кинем межі
Без облудних прикрас.
Ще нам покинули сліпоту темну,
Пошану до спокут, —
А ми покинем пісню визволенню
І вільний рідний кут.

З білоруської переклав А. Панів

Редактор Е. Касяненко

Видавництво „Вісти ВУЦВК“

Окріт 837/кв

Друкарня ВУЦВК'у „Червоний Друк“

Зам. № 2144—10.500

ВСЕУКРАЇНЬСЬКА КООПЕРАТИВНА ВИДАВНИЧА та КНИГОТОРГОВЕЛЬНА СПІЛКА

КНИГО СПІЛКА

Харків, Горянівський пр., № 2, телефон 46-74

НОВА ГРОМАДА

ДВОХТИЖНЕВИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ, КООПЕРАТИВНИЙ, НАУКОВО-
:: :: ПОПУЛЯРНИЙ ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ ЖУРНАЛ :: ::

Виходить за відповідальною редакцією А. Е. ГЕТЛЕРА.

Завідує Редакцією С. П. КРАВЦІВ (КРИГА).

СТАТТІ

з усіх питань практичної кооперативної роботи та сільського господарства

ПОСТІЙНІ ОГЛЯДИ політичного життя та революційного руху в СРСР та за кордоном

ОПОВІДАННЯ ТА ВІРШІ найкращих сучасних письменників та літературного молодняку, ілюстровані кращими художниками

ЦІКАВІ ІЛЮСТРАЦІЇ з будівництва та побуту України, СРСР, Закардонна політ-хроніка в ілюстраціях

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

На рік 5 крб. — коп.
На півроку 2 крб. 75 коп.
На 3 місяці 1 крб. 50 коп.
Ціна окремого числа. — крб. 30 коп.

НИЗКА ПОСТІЙНИХ ВІДДІЛІВ
Кооперація. Літературний розділ. Сільське господарство. По кооперативній Україні. Книжкова полиця. Новинки науки й техніки. Розвага на дозвіллі. Постійна інформація про нові видання Книгоспілки

ЛИСТУВАННЯ

з читачами й дописувачами. Поради в справі :: :: читання й кооперативної самоосвіти :: ::

ВИМАГАЙТЕ В УСІХ

КООПЕРАТИВНИХ ТА ІНШИХ КНИГАРНЯХ, КІОСКАХ ТА ГАЗЕТНИХ ЕКСПЕДИЦІЯХ

АКЦИОНЕРНОЕ ОБЩЕСТВО

торговля и производство предметов военизации и обороны „ПОСТ. Ч. З. У.“

ПРАВЛЕНИЕ: ЦЕНТРАЛЬНЫЙ СКЛАД
Харьков зд. ВУЦИК'а Харьков ул. Свердлова 1

ОТДЕЛЕНИЯ:

Киев, Одесса, Днепропетровск, Луганск, Зиновьевск

Мелкокалиберн. ОРУЖИЕ русск. и заграничное

ПАТРОНЫ

ПРОТИВОГАЗЫ

СТРЕЛКОВЫЕ ПРИБОРЫ

ВОЕННАЯ ЛИТЕРАТУРА

ОТДЕЛ ВОЕННОГО СНАРЯЖЕНИЯ

:: ПОЛЕВЫЕ СУМКИ, КАБУРЫ И Т. П. ::

КОНЦЕССИОННОЕ ПРЕДПРИЯТИЕ

„ШАРИКОПОДШИПНИК „СКФ“

г. ХАРЬКОВ, пл. Тевелева, 29 д. Внешторгбанка Т. 40-50

Ш а р и к и стальные всех размеров

Шариковые и Роликовые подшипники для всевозможных машин. станков всех отраслей промышленности, для автобусов, автомобилей, тракторов и проч.

Стальные полускатки для штатных и путевых вагонок на шариковых и роликовых подшипниках.

Трансмиссионное оборудование — валы точеные, подвески кронштейны, шкивы и проч.

ИСКУССТВЕННЫЕ ПАЛЬМЫ ОТ 3-х РУБЛЕЙ

высылаются наложенным платежом

Контрская ул. (Краснооктябрьск.) № 5 Рыбальченко

ЖЕЛАЕТЕ СОХРАНИТЬ ЦЕННОСТЬ ВАШЕГО ИНСТРУМЕНТА — Производственная ЧАСТЬ ГОСМУЗПОФШКОЛЫ Харьков, ул. К. Либкнехта, (бывш. Сумская) 34.

ПИАНИНО, РОЯЛЕЙ Настройка 4 руб., ремонт из лучших материалов, полировка, покупка, продажа, комиссия, консультация, поручения иногородних, выезд в провинцию. РАССРОЧКА.

Ремонт балалаек, домр, мандолин, гитар. Клубам, школам, детдомам, воинским частям — скидка. Поступили в прод. розли и pian. лучш. фирм, СВОЕВРЕМЕННО РЕМОТИРУЙТЕ В НАШЕЙ МАСТЕРСКОЙ.

ВСЕСВІТ

Переборовши всі труднощі утворення першого на Україні універсального тижневика і здобувши за минулий рік широке коло

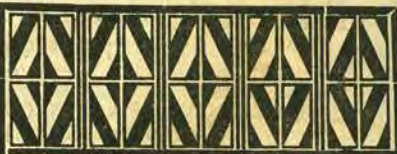
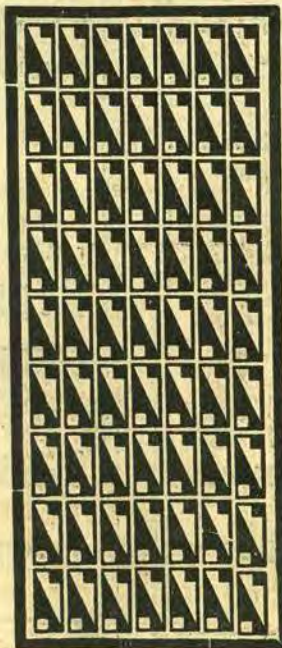
прихильників—читатів, Редакція „ВСЕСВІТА“ цього року ставить собі за завдання всяким чином поліпшувати журнал, для чого й потрібно мати тісний зв'язок з основним колом читачів журналу—з річними передплатниками.

В тій меті в 1928 р. буде широко розвинуто практику конкурсів і розподілено серед річних передплатників премії.

Річні передплатники журналу „ВСЕСВІТ“ на 1928 рік, що надішлють передплату власними поштовими переказами (але не через комісійну агентуру пошти) або безпосередньо здадуть її до Харківської чи окружної контори Видавництва „Вісти ВУЦВК“—і все це до 1 березня 1928 року—визьмуть участь у розподілі преміяльних предметів на суму з розрахунку 400 крб. на 1 тис.: річних передплатників.

ПРИЙМАЄТЬСЯ
ПЕРЕДПЛАТА
НА 1928 РІК
НА

УНІВЕРСАЛЬНИЙ
І ЛЮСТРОВАННИЙ
ТИЖНЕВИК

Список преміяльних предметів для річних передплатників опубліковано буде в березні, після в'яснення загальної суми і вибору предметів. Пропонуючи для того зі свого боку

модерний радіоапарат з гучномовцем, навушниками й лампами, фотоапарат з належним приладдям, велосипед і столярний та слісарний струмент,

Контора прохає річних передплатників подати до 1-го березня 1928 р. свої зауваження відносно цих і інших бажаних преміяльних предметів.

Розподіл для річних передплатників відбудеться жеребком 1 квітня 1928 р.

Піврічні передплатники, на тих самих умовах внесення передплати, визьмуть участь у другому розподілі, в другій половині року, коли поновлять передплату на друге півріччя.

Тим, що великого запасу „ВСЕСВІТА“ на 1928 р. друковано не буде, Контора просить річних і піврічних передплатників не гаятися з надсилкою передплати.

КОМПЛЕКТІВ „ВСЕСВІТА“ ЗА 1927 РІК НЕМА.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ.

на 1 рік—52 прим.—7-20 к., на 1/2 р.—3-60 к., на 3 міс.—1-80 к., на 1 міс.—4-5 номерів 60 коп. Ціна окремого номера—15 коп. Передплата приймається в Головній Конторі—Харків, вул. К. Лібкнехта № 11, в округах по всіх представництвах „Вістей“ та в кожному кіоску залізничі.